THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS

וואַרד פינף קען האָבען אַ גוטע פאַרטרעטער שאַפט

די אידישע וועלער פון וואַרד פינף האָבען היי־יאָר מער ווי ווען עס איז פריער די געלעגענהייט צו דערשלאָגען זיך צו אַ אידישער פאַרטרעטער־שאַפט, סאַי צום סימי קאָונסיל און סאַי צו דער באָארד אָף עדיוקיישאָן.

לואי פיין איז איינער פון די פאָפולערסטע קאַנדידאַטען אינ'ם וואַרד, סאַי צווישען אידען און סאַי צווישען נים־אידען. אין זיין דערוויילונג קען זיין געזיכערט, אויב די וועלער פון וואַרד פינף וועלען זיך ניט פיילען, און גיין צום שטימקאַסטען.

די אידישע שטימען קענען אויך העלפען צו דערווייַלען אַ צווייטען אידישען אלדערמאַן־קאַנדידאַט, הערי טעיט.

און אויך צו דער באָארד אָף עדיוקיישאָן קענען מיר שיקען אידישע פאַרטרעטער פונ'ם וואַרד.

מרס. דוש. סמיט, די טאָכטער פון ל. לעווינסקי, איינער פון די ער־שטע אידישע תושבים אין שטאָדט, וועט זיכער זיין אַ פאַסיגע פאַרטרעטערין צו דער באָארד.

און אויך א. גרין, דער צווייטער אידישער קאַנדידאַט, איז זיכער ניט הינטערשטעליג געגען די אַנדערע קאַנדידאַטען, און קען זיין אַ גוטער פאַר־טרעטער אין דער באָארד אָף עדיוקיישאָן.

דער גרעסטער שונא־שרעק

קיינמאָל פריער האָט זיך ניט אַרויסגעוויזען אַזוי קלאָר און אַזוי דייטליך וואָס פאַר אַ גרויסער שונא שרעק איז פאַר "ביזנעס", ווי מיר זעען דאָס יעצט.

שרעק איז דער טייוועל וואָס דאַרף יעצט באַקעמפט ווערען מיט אַלע כוחות. אויב מיר ווילען וואָס שנעלער פטור ווערען פון קריזיס און פון די אַלע צרות וואָס דער קריזיס האָט מיט זיך געבראַכט. דער שרעק האָט פון קלוגע און אינטעליגענטע מענשען, צוגענומען דעם כוח פון טראַכטען און פאַרשען. דער שרעק האָט פאַראַליזירט די מוחות פון מענער, וועלכע האָ־בען געקאָנט דענקען קלאָר און שאַרף. דער שרעק איז יעצט דער גרעסטער שונא.

דער עקאָנאָמישער קריזיס האָט געבראַכט דעם טייוועל וואָס האָט אַריינגעייאָגט שרעק אין די הערצער אויך פון יענע טיילען פון פאָלק, וועלכע כע האָבען דירעקט פון קריזיס ניט געלידטען. יעצט איז אַט דער שרעק אויס־געוואָקסען צו אַ פיעל גרעסערער געפאַר ווי עס איז דער קריזיס. דער שרעק פאַרלענגערט דעם קריזיס און מאַכט אונמעגליך פאַר ווייטזיכטיגע מענשען צו מאַכען אירגענד וועלכען שריט אין דער ריכטונג דעם קריזיס אָפּצו־שוואַכען.

אויף פיעלע אופנים מערקט זיך אָט דער שרעק.

דער שרעק האָט זיך געמערקט ווען מענשען האָבען אויפגעהערט קויפען און געטראָגען זייער געלט אין די בענק און דערביי אָפּגעשוואַכט די קויף קראַפט. די צוריקגעהאַלטענקייט פון קויפען האָט רואינירט די מאַגו־פעקטשורערס און סטאָר־קיפערס. דער רעזולטאַט איז געווען אַזאַ וואָס האָט געמוזט זיין — עס האָט זיך פאַרגרעסערט די אַרבייטסלאָזיגקייט. נאָך צענדליגע טויזענדע מענער און פרויען זענען אַרויסגעוואָרפען געווען אויף די גאַסען. עס האָט זיך פאַרגרעסערט די נויט. די לאַגע איז דורכדעם גע־וואָרען שאַרפער און פייניליכער.

און יעצט מערקט זיך דער שרעק ווען די זעלבע מענשען, וועלכע האָבען ניט געוואָלט קויפען, אפילו ניט דאָס נויטיגסטע וואָס זיי האָבען געדאַרפט; האָבען ניט געוואָלט אינוועסטען אין "ביזנעס" אפילו ווען די אויסזיכטן זענען געווען גוט. נאָר האָבען געטראָגען דאָלאַר נאָך דאָלאַר אין די בענק — די זעלבע לויפען יעצט אין די שטאָטען, למשל, ווילד און צושראָקען, ציען זייער געלט אַרויס. פאַראַרזאַכצנדיג אַ פאַניק וואָס האָט שוין געבראַכט אומגליק אין טויזענטער היימען. און, אויב דער שרעק וועט אָנהאַלטען נאָך אַ קורצע צייט, מוזען די פאָלגען פון אָט דעם ווילדען געלאָף זיין נאָך פאַרויערגער.

מען שרעקט זיך, כאָטש קיינער פון די וואָס שרעקען זיך קאָן ניט מיט באַשטימטהיים אָנזייזען פאַרוואָס און צוליעב וואָס מען שרעקט זיך.

וואָס ווילדער דער געלאָף איז געווען צו שפּאַרען און שפּאַרען און טראָגען דאָס געלט אין באַנק, אַלץ גרעסער און גרעסער איז געוואָרען דער קריזיס.

און יעצט, וואָס ווילדער דער געלאָף איז דאָס געלט פון באַנק אַרויס־צוציען, אַלץ גרעסער ווערט דער שרעק. אַלץ ביטערער ווערט דער קריזיס און אַלץ גרעסער ווערען די לוידען און אַלץ שווערער ווערען די אויסזיכטען.

דער שרעק איז דער גרעסטער שונא געווען אַלע מאָל און יעצט — מער ווי ווען ניט איז פריער.

און פאַר דעם פאָלק בכלל איז דער קריזיס געווען די בעסטע שולע. די פאָלקס מאַסען זענען פון דער קריזיס־בייטש געטריבען געוואָרען צו טראַכטען און זיך פאַראינטערעסירען אין דעם גאַנג פון דער אינדוסטריי, קאָמערץ און פאָליטיק. דער רעזולטאַט פון דעם איז, אַז פיעלע פאַלשע געטער, וועלכע זענען אַרויסגעוואָקסען פון דער זאָגענאַנטער פּראָספּעריטי, ליגען יעצט צובראָכען אין שטויב. די אינדוסטריע און פאָליטיק וועט מוזען נעמען אַ נייע וועגענדונג. שוין יעצט מערקט מען נייע, פּראָגרעסיווע, ווייס־זיכטיגע און דענקענדע פירער אויף פיעלע פלעצער, וועלכע זענען פריער פאַרנומען געוואָרען פון טויגעניכטסען וואָס האָבען גרויסע געלט־ביימלען און געגלויבט, אַז ווי באַלד מען האָט אַ דאָלאַר דאַרף מען ניט האָ־בען קיין מוח.

מען רעדט יעצט גאַנץ אָפען וועגען געוויסע סאָציאַלע רעפאָרמען — אַרבייטסלאָזע אינשורענס, קלענערע אַרבייטס טעג אָדער וועניגער אַרבייטס טעג אין וואָך; וועגען העכערע ווייזשעס. וועגען אָפּשטעלען דעם שטראָם פון גאָלד נאָך אייראָפּאַ און אַזוי ווייטער — אַלץ אַזעלכע פראַגען וועלכע מען האָט מורא געהאַט ערשט ניט לאַנג צוריק צו ברענגען אויף די ליפּען.

דער קריזיס האָט אַ שטאַרקען שטויס געטאָן פאַראויס. יעדער דענ־קענדער מענש קאָן גאַנץ לייכט פאַראויסזען, אַז אין דער צוקונפט וועט דאָס לאַנד זיין אַ פיעל בעסערע היים ווי ווען ניט איז פריער. די צוקונפט איז גרויס און רייך. עס איז פאַראַן יעדער גרונד פאַר אָפּטימיזם אָבער קיין שום גרונד פאַר שרעק.

דער וואָל סטריט קראַך האָט אויפגעהויבען דעם פאַרהאַנג. מיר האָבען דערזען די ספּעקולאַנטען אין זייער גאַנצער נאַקעטקייט. מיר האָ־בען דערזען מענשען, וועלכע האָבען אינגאַרירט זייערע פליכטען צו דער אינדוסטריע און קאָמערץ פון לאַנד און אויך זייערע פליכטען צו זייערע מיט־מענשען. מיר האָבען פאַר זיך דערזען מענשען וועמעס ריזיגע ספּע־קולאַטיווע פּראָפּיטען פון "האַל־לאַנס" און וואַסער סטאָק אין אייראָפּאַ האָט פון זיי געדויבט די עלעמענטאַרע באַגריפען פון מענשליכקייט און פליכט.

זייער פּרעסטיזש איז יעצט געזונקען. זייער מאַכט איז געבראָכען. זייער איינפלוס איז צוגעשניטן געוואָרען. זייערע פלעצער ווערען שוין, און וועלען מיט דער צייט אין גאַנצען פאַרנומען ווערען פון פייאיגע, דענקענדע און וואָס עס איז וויכטיגער פון אַלץ — פון מענשליכע פינאַנסירען. וועלכע וועלען קאָנען צוריקשטעלען דעם צוטרויען — דער איינציגער באַזיס פאַר ביזנעס פינאַנץ — און וועלען האַלטען אָפען זייערע אויגען און זייערע הערצער צו די פאַרלאַנגען און אינטערעסען פון אונזערע ביזנעסלייט און מאַנופעקטשורערס.

שפּאַסינע מעשה'לאַך פון לאַרד מעלטשעטס לעבען

פון יהושע זינגער

זעהר פיעל שפּאַסינע מעשה'לאַך ווערען דערצעהלט, פונ'ם ערשט פאַר־שטאַרבענעם אידישען לאָרד, מעלטשעט, וועלכער איז, דאַכט זיך, געוועזען אַ גאַנץ ערנסטער מענש.

איינמאָהל זאָגט ער צו זיין אָפּיס־באַי:

"דו ווייסט, דושימי, שוין צייט דו זאָלסט זיך קויפען אַ נייע פּאָר הויזען."

"דאָס ווייס איך אַליין, סער, איהר דאַרפט מיר דאָס ניט זאָגען."

"פאַר וואָס זשע קויפסטו ניט?"

"ווייל איך האָב קיין געלט ניט."

"וואָס טוסטו מיט די 8 שילינג, וואָס דו באַקומסט אַלע וואָך?"

"איך גיב אַוועק דער מאַמען."

"אין די בענק האָסטו נאָך נישט?"

"אַ פּעני אויך ניט!"

"ווייסטו דען ניט, דושימי, אַז אַ מענש דאַרף נאָר פאַרפּענדען אין העלפט פון וואָס ער פאַרדיענט, און די צוויי־טע העלפט דאַרף ער טראָגען אין די בענק?"

"יעס, אָבער איך קריג דאָך נאָר אין העלפט, ווייסט איך פאַרדיען!"

* * *

איינמאָל האָט ער אָנגעסירט פאַר אַ נייעם אָפּיס באַי.

גאַנץ נאַטירליך, אַז אין לאָנדאָן פעהלען ניט קיין קאָנדידאַטען פאַר אַזאַ דושאַב.

עס זענען געקומען אין אָפּיס אַ חיבש בעלעל חברה־לייט.

ביי איין באַי האָט דער לאָרד אַ פרעג געטאָן:

"גלייכסטו צו טאָן שווערע אַרבייט, טאָמי?"

"נאָ, סער! אויב מען דאַרף שווער אַרבייטען, איז עס נישט פאַר מיר."

'זעהסטו, טאָמי, אָט די אַלע צעהן באַ'עס, וואָס איך האָב עקאָנאָמיזירט בעד פאַר דיר, און וואָס וואַרטען דאָרט אין אָפּיס, האָבען מיר געזאָגט, אַז זיי גלייכען צו אַרבייטען שווער."

"האָבען זיי אייך, אַלע געזאָגט, ווי איהר דערצעהלט מיר?"

"געוויס!"

"דאַן זענען אַלע צעהן ליגנער, סער!" האָט טאָמי אויסגעשריען. "עס איז ניטאָ אַזאַ באַי וואָס זאָל גלייכען שווער אַר־בייטען!"

טאָמי האָט געקראָגען דעם דושאַב.

* * *

ער האָט איינמאָל באַשטעלט אַ נייוס־באַי, ער זאָל איהם ברענגען צייטונגען.

עס זיינען אַוועק דריי וואָכען, די צייטונגען האָט דער באַי געבראַכט רעגו־לאַר, נאָר נאָך געלט איז ער ניט געקומען.

דער לאָרד האָט איהם אָפּגעוואָרט, און געזאָגט צו איהם:

"ביזט אַ פיינער ביזנעס־מאַן, טשאַרלי, צייטונגען ברענגסטו, און קיין געלד בעטסטו ניט!"

"נעווער מיינד, סער, איהר דאַרפט מיר ניט לערנען ווי צו פיהרען ביזנעס. איך בעט קיינמאָל ניט בײַ מיינע קאָס־טומערס קיין געלט, זיי גיבען מיר אַליין, זיי זיינען דושענטעלליטס!"

"און ווי טהנסטו, ווען איינער וויל דאָך ניט באַצאָהלען?" ווילט זיך דעם לאָרד וויסען.

"וועל, אויב איינער וויל ניט באַ־צאָהלען", ענטפערט טשאַרלי, דאַן איז ער דאָך שוין מעהר קיין דושענטעלמאַן ניט, נו, בעט איך ביי איהם!"

* * *

אַ געוויסע צייט האָט לאָרד באַלפור אָנגעפאַנגען טראָגען לאַנגע האָר.

זיינע פריינד האָבען אָנגעוואונדערט פיעלע באַמיהונגען, צו באַוועגען איהם ער זאָל זיך אָפּשערען, אָבער ער פלעגט זיך מאַכען ווי מען רעדט ניט צו איהם, און ניט ענטפערען וועגען דעם אפילו מיט אַ וואָרט.

אין אַ געשפּרעך מיט באַקאָנטע, וועגען דיעזען פאַל, האָט לאָרד מעלטשעט אויסגערופען:

"און איך זועל אייך ווייזען, אַז בלויז מיט אַ פּאָר געצעהלטע ווערטער וועל איך מאַכען, אַז דער אַלטער וועט זיך שוין יאָ לאָזען אָפּשניידען די האָר, און קורץ אויך!"

אַלע האָבען זיך אַרויסגעכאַפּט מיט נרויסע "בעטס" אַז ער וועט עס ניט קע־נען אויספיהרען.

לאָרד מעלטשעט האָט געוואָלט אינוועסטען אין "ביזנעס" אפילו ווען די נעוואָלט פאַרפיהרען קיינע דיסקוסיעס, ער איז גלייך אַוועק, און אָפּגעוואָרט לאָרד באַלפור, ווען ער איז אַרויס פון קאַר, אום אַרויפצוגעהן אין לאָרדען הויז, און איהם באַגריסט:

"האַללאָ, באַלפור! אייערע לאַנגע האָר קליידען אויך פּראָכטפאָל, איהר זעהט יעצט אויס, פונקט אַזוי ווי לליאָיד דושאַרדזש!"

בעפאַר דער אַלטער באַלפור איז אַריין אין לאָרדען־הויז, האָט ער צוערשט געמאַכט אַ שפּאַציער אין סטריט, און אין דער ערשטער באַרבער־שאָפּ, וואָס ער האָט דערזעהן, איז ער אַריין און זיך גע־הייסען געבען אַ העער־קאָט.

און קאָטע געבען אַ העער־קאָט.

"דו ווייסט, דושימי, שוין זייט דו זאָלסט זיך קויפען אַ נייע פּאָר הויזען."

"דאָס ווייס איך אַליין, סער, איהר דאַרפט מיר דאָס ניט זאָגען."

"פאַר וואָס זשע קויפסטו ניט?"

"ווייל איך האָב קיין געלט ניט."

"וואָס טוסטו מיט די 8 שילינג, וואָס דו באַקומסט אַלע וואָך?"

"איך גיב אַוועק דער מאַמען."

"אין די בענק האָסטו נאָך נישט?"

"אַ פּעני אויך ניט!"

"ווייסטו דען ניט, דושימי, אַז אַ מענש דאַרף נאָר פאַרפּענדען אין העלפט פון וואָס ער פאַרדיענט, און די צוויי־טע העלפט דאַרף ער טראָגען אין די בענק?"

"יעס, אָבער איך קריג דאָך נאָר אין העלפט, ווייסט איך פאַרדיען!"

* * *

איינמאָל האָט ער אָנגעסירט פאַר אַ נייעם אָפּיס באַי.

גאַנץ נאַטירליך, אַז אין לאָנדאָן פעהלען ניט קיין קאַנדידאַטען פאַר אַזאַ דושאַב.

עס זענען געקומען אין אָפּיס אַ חיבש בעלעל חברה־לייט.

ביי איין באַי האָט דער לאָרד אַ פרעג געטאָן:

"גלייכסטו צו טאָן שווערע אַרבייט, טאָמי?"

"נאָ, סער! אויב מען דאַרף שווער אַרבייטען, איז עס נישט פאַר מיר."

'זעהסטו, טאָמי, אָט די אַלע צעהן באַ'עס, וואָס איך האָב עקאָנאָמיזירט בעד פאַר דיר, און וואָס וואַרטען דאָרט אין אָפּיס, האָבען מיר געזאָגט, אַז זיי גלייכען צו אַרבייטען שווער."

"האָבען זיי אייך, אַלע געזאָגט, ווי איהר דערצעהלט מיר?"

"געוויס!"

"דאַן זענען אַלע צעהן ליגנער, סער!" האָט טאָמי אויסגעשריען. "עס איז ניטאָ אַזאַ באַי וואָס זאָל גלייכען שווער אַר־בייטען!"

טאָמי האָט געקראָגען דעם דושאַב.

* * *

ער האָט איינמאָל באַשטעלט אַ נייוס־באַי, ער זאָל איהם ברענגען צייטונגען.

עס זיינען אַוועק דריי וואָכען, די צייטונגען האָט דער באַי געבראַכט רעגו־לאַר, נאָר נאָך געלט איז ער ניט געקומען.

דער לאָרד האָט איהם אָפּגעוואָרט, און געזאָגט צו איהם:

"ביזט אַ פיינער ביזנעס־מאַן, טשאַרלי, צייטונגען ברענגסטו, און קיין געלד בעטסטו ניט!"

"נעווער מיינד, סער, איהר דאַרפט מיר ניט לערנען ווי צו פיהרען ביזנעס. איך בעט קיינמאָל ניט בײַ מיינע קאָס־טומערס קיין געלט, זיי גיבען מיר אַליין, זיי זיינען דושענטעלליטס!"

"און ווי טהנסטו, ווען איינער וויל דאָך ניט באַצאָהלען?" ווילט זיך דעם לאָרד וויסען.

"וועל, אויב איינער וויל ניט באַ־צאָהלען", ענטפערט טשאַרלי, דאַן איז ער דאָך שוין מעהר קיין דושענטעלמאַן ניט, נו, בעט איך ביי איהם!"

* * *

אַ געוויסע צייט האָט לאָרד באַלפור אָנגעפאַנגען טראָגען לאַנגע האָר.

זיינע פריינד האָבען אָנגעוואונדערט פיעלע באַמיהונגען, צו באַוועגען איהם ער זאָל זיך אָפּשערען, אָבער ער פלעגט זיך מאַכען ווי מען רעדט ניט צו איהם, און ניט ענטפערען וועגען דעם אפילו מיט אַ וואָרט.

אין אַ געשפּרעך מיט באַקאָנטע, וועגען דיעזען פאַל, האָט לאָרד מעלטשעט אויסגערופען:

"און איך זועל אייך ווייזען, אַז בלויז מיט אַ פּאָר געצעהלטע ווערטער וועל איך מאַכען, אַז דער אַלטער וועט זיך שוין יאָ לאָזען אָפּשניידען די האָר, און קורץ אויך!"

אַלע האָבען זיך אַרויסגעכאַפּט מיט גרויסע "בעטס" אַז ער וועט עס ניט קע־נען אויספיהרען.

לאָרד מעלטשעט האָט געוואָלט אינוועסטען אין "ביזנעס" אפילו ווען די נעוואָלט פאַרפיהרען קיינע דיסקוסיעס, ער איז גלייך אַוועק, און אָפּגעוואָרט לאָרד באַלפור, ווען ער איז אַרויס פון קאַר, אום אַרויפצוגעהן אין לאָרדען הויז, און איהם באַגריסט:

"האַללאָ, באַלפור! אייערע לאַנגע האָר קליידען אויך פּראָכטפאָל, איהר זעהט יעצט אויס, פונקט אַזוי ווי לליאָיד דושאַרדזש!"

בעפאַר דער אַלטער באַלפור איז אַריין אין לאָרדען־הויז, האָט ער צוערשט געמאַכט אַ שפּאַציער אין סטריט, און אין דער ערשטער באַרבער־שאָפּ, וואָס ער האָט דערזעהן, איז ער אַריין און זיך גע־הייסען